
Even voorstellen: het Natuurhistorisch Archief. -
F. Kerckhof.

Over de mariene flora en fauna van ons land zijn betrekkelijk weinig gegevens beschikbaar. Dit valt te betreuren. Het is dan ook moeilijk om zich een goed beeld te vormen van de dieren en planten die langs onze kust voorkomen. Nog moeilijker valt het om mogelijke veranderingen in tijd en ruimte te kunnen constateren.

Daarom is één van de voornaamste doelstellingen van 'de Strandwerkgroep' het bijhouden en centraliseren van originele waarnemingen betreffende onze mariene flora en fauna. Deze **centralisatie** gebeurt in het zogenaamd Natuurhistorisch Archief (NHA) dat door een verantwoordelijke van de SWG wordt bijgehouden. Het is duidelijk dat de voordelen van zo'n centralisatie groot zijn. Gegevens van verschillende personen die anders her en der in b.v. excursieboekjes verspreid bleven en op de lange duur ongebruikt en ongekend dreigende verdwijnen, worden nu bijeen gebracht en ook toegankelijk voor andere geïnteresseerden. Bovendien kan het loutere feit dat men weet dat waarnemingen vastgelegd kunnen worden in dit NHA en ze zo een grotere bekendheid krijgen, een extra stimulans betekenen om meer en betere waarnemingen te verrichten, b.v. door aan bepaalde zaken toch aandacht te schenken of ze toch te noteren. Daarenboven stijgt de waarde van de individuele gegevens door centralisatie; men kan een beter overzicht van de flora en fauna krijgen en eventuele evoluties kunnen na verloop van tijd merkbaar worden.

Bij het uitwerken van de idee voor het NHA hebben wij ons gedeeltelijk geïnspireerd op het Centraal Systeem (CS) van de Nederlandse Strandwerkgemeenschap. Dit CS is bij onze noorderburen door de jaren heen uitgegroeid tot een grote informatiebron die regelmatig geraadpleegd en geciteerd wordt.

Opdat gegevens waardevol zouden zijn en eventueel bruikbaar voor anderen moeten ze zo volledig en betrouwbaar mogelijk zijn. Ook is een zekere uniformiteit bij het doorgeven van de informatie gewenst en zelfs noodzakelijk. Daarom zijn via de SWG waarnemingsformuliertjes te verkrijgen. Deze formuliertjes zijn voorgedrukt. Zo wordt het risico verkleind dat bepaalde belangrijke inlichtingen in verband met een waarneming zouden vergeten worden. Ook bevordert dit voorgedrukt zijn de uniformiteit in het behandelen van de gegevens. Het is de bedoeling dat deze formuliertjes zo goed en volledig mogelijk ingevuld terugkomen en opgenomen worden in het NHA. Een voorbeeld van een dergelijk formuliertje is in dit nummer van 'de Strandvlo' toegevoegd.

Het spreekt vanzelf dat bepaalde gegevens altijd moeten vermeld worden: de naam van het organisme, de vindplaats en de datum. Maar met deze feiten alleen, hoe noodzakelijk ook, heeft een waarneming slechts een beperkte informatieve waarde. Het is dan ook van het allergrootste belang om nog zoveel mogelijk bijkomende inlichtingen en veldwaarnemingen toe te voegen. Daartoe is trouwens op het waarnemingsformulier plaats voorzien.

Zonder ons hier al te diep in de criteria, waaraan waarnemingen zouden moeten voldoen, te verdiepen, willen we toch aan de hand van het formuliertje enkele in de praktijk belangrijk gebleken puntjes wat nader toelichten en een paar suggesties geven voor het invullen. Op zo'n blaadje komt dan voor een waarneming het volgende:

- de SOORTNAAM: in het Nederlands en het Latijn, liefst in hoofdletters;
- de grote GROEP en SUBGROEP waartoe het organisme behoort, dit om het ordenen van de waarnemingen te bevorderen (b.v. Groep: weekdieren; Subgroep: tweekleppigen);

- de VINDPLAATS:
 - localiteit: gemeente of deelgemeente
 - plaatsbeschrijving: op golfbreker, in gruis, in aanspoelsel, hoog of laag op het strand, in de vloedlijn van de laatste storm, enz.
- de DATUM
- het aantal exemplaren, kolonies, enz.
- de naam van de waarnemer; wie het determineerde (eventueel aan de hand van welk boek); waar het materiaal zich nu bevindt. Dit laatste is vooral belangrijk voor zeldzame vondsten. Die moeten namelijk steeds bijgehouden worden in verband met een mogelijke grondiger studie van het materiaal of controle van de determinatie.
- OPMERKING: hierachter kan men allerlei bijkomende inlichtingen en veldwaarnemingen noteren zoals b.v.
 - toestand van de vondst: dood, levend, fossiel, vers, met vleesresten, fragment, beschadigd,...
 - juveniel of volwassen, mannetje of wijfje (indien te bepalen), met eitjes,...
 - aangespoeld of autochtoon, ingegraven, op of in welk substraat,...
 - specifieke inlichtingen, van belang voor bepaalde groepen: b.v. voor tweekleppigen: doubletten of losse kleppen,...
 - eventueel afmetingen: b.v. van krabbeschilden,...
 - tijd van waarneming: bij aftrekkend of opkomend tij;
 - meteorologische gegevens: windrichting, windsterkte, storm tijdens de afgelopen dagen, temperatuur van het water of de lucht, warm of koud weer;
 - een algemeen beeld van het strand: veel of weinig aanspoelsel, grof of fijn materiaal, wierpaketten, veel of weinig ondergestoven;
 - tijdsduur van het strandbezoek en/of afgelegde afstand.

Dit lijstje is natuurlijk niet limiterend! Er zullen ongetwijfeld nog wel andere zaken zijn die bij een

bepaalde vondst opvallend waren of het vermelden waard. Anderzijds zal het ook misschien niet altijd mogelijk zijn om alles wat hiervoor gesuggereerd is steeds te bepalen en te noteren. Iedereen is dus vrij om zijn opmerkingszin te laten werken! Om echter nodeloos (en op de duur vervelend) neerpennen van een aantal steeds weerkerende zelfde mededelingen omtrent weersgesteldheid, toestand van het strand, enz. te vermijden, kunnen we hier wel zeggen dat in de organisatie van het NHA de formuliertjes, afkomstig van één bepaalde vindplaats, zullen samengehouden worden. Algemene opmerkingen die voor alle waarnemingen gelden hoeven dan slechts éénmaal genoteerd te worden op de achterzijde van een formulier of bij voorkeur op een apart blaadje.

Een voorbeeldje illustreert het best wat we bedoelen met het belang van die extra informatie. Iemand vindt de halfgeknotte strandschelp (*Spisula subtruncata*) en vermeldt erbij: Oostende, 1-1-1978, talrijk. Zo'n waarneming zegt bijna niets, want deze schelp is heel algemeen op het Oostendse strand, echter bijna steeds als subfossiele, losse kleppen. Staat er echter op het formulier bij: levende exemplaren, verse opperhuid, na hevige storm, in aanspoelsel bij golfbreker, talrijke exemplaren, dan wordt zo'n vondst opeens veel interessanter, want tot voor kort spoelden levende halfgeknotte strandschelpen helemaal niet zoveel aan op die plaats.

Naast de formuliertjes voor waarnemingen per soort, zal ook een lijst verkrijgbaar zijn voor algemene strandvondsten. Het is nl. in de praktijk gebleken dat zeldzame en/of spectaculaire vondsten meestal wel opgemerkt worden, maar algemene soorten zelden genoteerd worden. Daar deze streeplijst op dit ogenblik nog niet helemaal op punt staat, komen we in het volgende nummer hierop terug.

Het ligt in de bedoeling om in de toekomst de grote

groepen organismen zoals wieren, weekdieren, schaaldieren,... groep per groep in 'de Strandvlo' te bespreken. Bij die gelegenheid zullen ook algemene verzamel- en bewaartips aan bod komen, namen van personen die geïnteresseerd of gespecialiseerd zijn in die groep, beschikbare literatuur, enz.

Nog een woordje over het op naam brengen van een organisme. Determineren is niet steeds eenvoudig. Niettemin is het belangrijk materiaal dat men niet dadelijk ergens thuis kan brengen, toch mee te nemen en de veldgegevens te noteren. De soortnaam kan immers later nog bepaald worden - eventueel met de hulp van de SWG! - terwijl veldgegevens meestal niet meer te achterhalen zijn. Bovendien kunnen deze juist belangrijk zijn bij de determinatie. Onbekend materiaal kan altijd voor determinatie opgestuurd worden naar de verantwoordelijke van het NHA (adres op het einde van dit artikel). Wie dat wenst kan natuurlijk het op naam gebracht materiaal terugkrijgen, dit geldt ook voor reeds gedetermineerde dieren of planten die men ter controle wil opsturen.

Last but not least is het ook de bedoeling dat in 'de Strandvlo' regelmatig een overzicht wordt gegeven van de belangrijke of merkwaardige vondsten aan de hand van de ingestuurde formulieren.

Het zal duidelijk zijn dat de hele werking van het systeem steunt op de medewerking van alle leden. Vul daarom zoveel mogelijk formulieren in, zo volledig mogelijk en stuur ze snel naar de NHA verantwoordelijke. Vooral wanneer het om invasies gaat van bepaalde organismen wordt de NHA verantwoordelijke liefst zo vlug mogelijk aangeschreven of gebeld.

Tot slot van dit artikel nog enkele praktische inlichtingen. In principe is het NHA zijn werking begonnen met ingang van 1 januari 1981. Oudere waarnemingen, vooral dan van zeldzamere organismen, zijn uiteraard

ook nog welkom. Lege waarnemingsformuliertjes en later ook streeplijsten, eventueel met beknopte handleiding voor het invullen ervan, zijn gratis te verkrijgen bij alle leden van het bestuur. Ingevulde blaadjes moeten echter steeds opgestuurd of afgegeven worden aan de schrijver van dit artikel. Materialen ter determinatie of controle kan eveneens aan alle leden van het bestuur afgegeven worden of - goed verpakt en voldoende gefrankeerd! - opgestuurd worden naar F. Kerckhof.

Kritiek en suggesties i.v.m. de formuliertjes zijn steeds welkom bij de NHA verantwoordelijken. Zij zullen pogen er in de mate van het mogelijke rekening mee te houden.

Francis Kerckhof
Frère Orbanstraat 309
8400 Oostende

Aankondiging

Uiteraard blijft de standwerkgroep goede contacten onderhouden met haar noorderburen, de strandwerk-gemeenschap. Deze contacten blijven echter meestal beperkt tot bestuurlijk niveau. Een praktische mogelijkheid om ook als lid op de hoogte te blijven van wat in Nederland gebeurt, is het opnemen van een abonnement op 'het Zeepaard', het zusterblad van 'de Strandvlo'. Je ontvangt dan 5 tot 6 nummers per jaar, zo'n 120 bladzijden extra strandinformatie. Je krijgt het Zeepaard in je bus door storting van 190 fr op rekening 000-0507332-22 van G. Rappé (adres voorkaft), met vermelding 'het Zeepaard 1981'!